

УДК 378.1 (477) : 371.83

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗА ПУБЛІКАЦІЯМИ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ

К.Г. Трибулькевич, *кандидат педагогічних наук*
Інститут вищої освіти НАПН України

Здійснено аналіз дослідження проблеми студентського самоврядування за публікаціями у журналах «Вища освіта України», «Вища школа», «Освіта і управління», «Рідна школа», «Шлях освіти» в період із 1917 по 2010 рр.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема студентського самоврядування на сучасному етапі набуває все більшої актуальності. Адже Українська держава актуалізує демократичні процеси у країні, підкріплює їх на законодавчому рівні та поширює демократичні ініціативи у вищих навчальних закладах. Хоча певні утруднення на цьому шляху безперечно є. При аналізі феномену студентського самоврядування нашою увагою були охоплені наукові статті, адже «стаття є основною формою письмової інформації між спеціалістами, які працюють в одній або суміжних галузях науки» [1, с. 160], а отже даний вид джерел уможливорює розуміння основних тенденцій становлення досліджуваної проблеми, характерних для різних часових проміжків. Основний масив проаналізованих статей було здобуто з журналів «Вища освіта України», «Вища школа», «Освіта і управління», «Рідна школа», «Шлях освіти». Вважаємо за доцільне навести результати здійсненого аналізу у порядку, що відображує обсяг корисної для дослідження інформації.

Виклад основного матеріалу. Найбільш глибоко у статті проаналізовано матеріали

журналу «Рідна школа» («Комуністична освіта», «Радянська школа»), адже період видання журналу збігається з хронологічними межами дослідження. Крім того, проблематика даного видання відповідає поставленим науковим завданням. Здійснене вивчення 780 журналів «Рідна школа» («Комуністична освіта», «Радянська школа») з 1922 по 2011рр. засвідчило, що проблема самоврядування у вітчизняній педагогіці розглядалась здебільшого з огляду на учнівське середовище: у статтях Г.В.Боровича, В.Л.Зайцевої, В.М.Земледенка, А.О.Єлагіна, М.Ю.Красовицького, В.І.Липського, І.К.Матюши, Л.О.Почекаєвої, М.І.Приходька, В.Д.Пронікової, Б.Г.Тютюна, Л.В.Чекараміт, К.І.Чорної.

Питання студентського самоврядування в радянський період знаходять вираження в публікаціях журналу про діяльність комсомольської організації. До їх числа належать статті про мету і завдання виховання на комуністичних засадах: В.О.Афонін, І.О.Бартиш, П.Близнюк, В.В.Борзих, В.І.Войтко, Б.С.Кобзар, Т.В.Главак, О.Г.Дзевєрин, Н.Г.Ничкало, С.М.Соколовський, Б.В.Солдатенко, Г.Г.Шевель, П.В.Шостак. У визначеній групі публікацій висвітлено такі напрями

роботи органів студентського самоврядування як шефська допомога школі, суспільно-корисна праця на засадах соціалістичного змагання та стахановських методів, просвітницька робота (всеобуч).

Як з'ясовано на основі аналізу матеріалів статей журналу «Радянська школа» («Комуністична освіта»), значна кількість публікацій присвячена висвітленню досвіду роботи органів студентського самоврядування в межах комсомольської організації вищих навчальних закладів: П.Ю.Волобуєв, Т.С.Завало, О.П.Кондратюк, В.К.Майборода, Л.С.Новикова, В.М.Пашкова.

Наукову увагу привертають публікації журналу, присвячені проблемам виховання лідерства у студентській молоді. Так, у 1931 р. з'являється стаття М.Левіної «Як слід навчати студента втиш'у керувати людьми», де автор аналізує досвід роботи американського інженера-педагога Е. Сміта. Підхід до виховання особистості, що пропагується у статті, визначається демократичністю, практичною орієнтованістю та урахуванням потреб особистості студента. Проте даний матеріал не був наслідком дослідної роботи вітчизняних учених, а публікувався в рубриці «За кордоном» і висвітлював результати пошуків зарубіжних науковців.

Вивчення публікацій радянського періоду призводить до висновку, що проблема лідерства у студентському середовищі в даний часовий проміжок не досліджувалась, натомість у 1970–1980-х рр. XX століття знаходимо ряд статей, присвячених формуванню активної життєвої позиції студента: І.І. Кобиляцький; О.М. Коломієць; С.М. Левіна, М.Т. Миленіна; А.Є. Черткова. Варто зазначити, що статті даного періоду містять поруч із педагогічною, й психологічну компоненту.

При дослідженні проблеми студентського самоврядування в радянський період на основі матеріалів журналу «Радянська школа» («Комуністична освіта»), науковою

увагою були охоплені і публікації, присвячені розвитку вищої школи на Україні взагалі (М.О. Буцько, М.С. Скопец; М.С. Грищенко; М.А. Лескевич; М.П. Рудько; О.М. Філіппов; С.Х. Чавдаров; В.І. Чепелев) та окремих вищих навчальних закладів (В.М. Горбач, М.М. Грищенко, В.К. Шурубалко). Науковий інтерес для дослідження представляють публікації присвячені вияву студентської активності, самодіяльності, ініціативи в межах Київського університету (В.М. Горбач, М.М. Грищенко) та Ніжинського педагогічного інституту (В.К. Шурубалко). Статті В.М. Горбача та М.М. Грищенка було надруковано з нагоди 125-річчя університету імені Т.Г. Шевченка. Аналіз даних матеріалів засвідчує, що основна увага авторів спрямована на висвітлення дореволюційного періоду розвитку університету та характеристику участі студентів у революційних подіях. Проте у матеріалі М.М. Грищенка міститься інформація й про напрями роботи студентського самоврядування в межах комсомольської організації: суспільно-корисну працю, просвітницьку діяльність, роботу на цілинних землях. У публікації В.К. Шурубалка недостатню увагу приділено діяльності студентів, основне смислове навантаження покладено на діяльність професорсько-викладацького складу, але дана стаття поповнює уявлення про розвиток вищих навчальних закладів у радянський період, і тому долучена до джерельної бази.

Як засвідчує здійснений аналіз, з кінця 80-х рр. XX століття на сторінках журналу порушуються питання демократичних перетворень в освітній сфері (С.І. Білоусов, О.І. Вишневський, Т.І. Мостова, В.В. Ошийко, Г.Ф. Пономарьова, В.Ю. Чоповський, О.Г. Яцина), визначення ідеологічних підвалин виховання підростаючого покоління (М.Я. Антонець, А.П. Вірковський, О.І. Вишневський, Т.І. Закун, С.Г. Карпенчук, І.В. Лебідь, Д.Ф. Ніколенко, Н.І. Новикова, О.О. Норов, І.П. Підласий, В.П. Плавич, І.О. Радіонова, Л.М. Сіднев).

Варто зазначити, що спроби освітян переосмислити ідеологічне підґрунтя навчально-виховного процесу в межах радянської системи, на основі принципів комуністичного виховання, до бажаних змін не призвели. Так, О.Г. Яцина зазначає: «Ситуація в молодіжному середовищі неодноразова. Багато в чому вона якісно нова. Від центральних комітетів, комітетів комсомолу це потребує нових підходів, нових рішень» [4, 7] і пропонує будувати виховну роботу на основі розширення демократії і гласності, виконання конкретних соціально значущих справ, врахування інтересів молоді. Проте, за словами К.І. Чорної, публікація якої надрукована в тому ж 1988 р., - «протягом останнього року з рядів ВЛКСМ вибуло понад два мільйони чоловік» [3, 49], а отже такі різкі перетворення змінити в ході переформатування системи навчально-виховної роботи не було можливим. Лише з набуттям Україною незалежності побудова системи освіти на основі принципів демократії та гуманізму започаткувала незворотні зміни у виховній системі загальноосвітніх і вищих навчальних закладів.

Науковий інтерес викликають публікації, де розглядаються проблеми виховання студентів у незалежній українській державі: О.А.Бездверна-Хомеріки; З.В.Гіптерс; В.В.Гонський; Л.В.Делінгевич; М.П.Долматова; В.О.Іздебська; А.Ф.Капацина; Н.О.Пустовіт; М.І.Соловей; В.С.Демчук; Є.М.Хриков. Аналіз статей засвідчив: автори розглядають процес виховання з позицій формування духовності (З.В.Гіптерс, В.О.Іздебська), на основі становлення демократичної культури особистості (В.В.Гонський, А.Ф.Капацина, Є.М.Хриков), на ідеях естетичного розвитку (О.А.Бездверна-Хомеріки) та екологічного виховання (Н.О.Пустовіт), на ґрунті особистісно-орієнтованого підходу (М.П.Долматова) й цілісного бачення виховної системи вищого навчального закладу (Л.В.Делінгевич; М.І.Соловей,

В.С.Демчук). Нам імпонують ідеї формування демократичної культури студентів на основі цілісного бачення виховного процесу, адже демократичні принципи уможливають становлення і розвиток студентського самоврядування, а цілісний підхід до навчально-виховного процесу позбавляє роботу органів студентського самоврядування формалізму та заорганізованості.

Особливий інтерес викликають матеріали, що містять відомості про діяльність студентського самоврядування (Л.В.Делінгевич; В.О.Іздебська; Н.О.Пустовіт; М.І.Соловей, В.С.Демчук). Так, у статті Н.О.Пустовіт «Педагогічне значення громадського екологічного руху» наводиться інформація про діяльність студентських дружин охорони природи, що діяли у середині 60-х рр. XX ст. Даний період входить до хронологічних меж дослідження, а отже подані відомості є цінними для роботи. Прикладне значення має наведена на сторінках журналу «Рідна школа» «Програма виховної роботи зі студентами національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова» (надрукована у 2001 р. без зазначення авторства). Адже до її складу входять не лише мета, завдання виховної роботи, її зміст, але й форми роботи зі студентами, що включають організацію та функціонування студентського самоврядування.

Після вивчення статей журналу «Рідна школа» («Комуністична освіта», «Радянська школа») можна зробити висновок про те, що в радянський період проблема студентського самоврядування висвітлювалась з огляду на діяльність в межах комсомольської організації. Питання лідерства та самоврядування починають висвітлюватися зі здобуттям Україною незалежності у 1991 р., проте число друкованих матеріалів, присвячених розвитку даних категорій у студентському середовищі незначне.

Здійснене нами вивчення 40 журналів «Вища освіта України» у період з 2001 по

2011 рр. дозволяє зробити висновок: 24 статті присвячені проблемам виховання студентської молоді. Як засвідчує аналіз, у більшості публікацій порушується питання виховання ціннісних орієнтацій та формування світоглядної культури: формування політичного ідеалу (Г.П. Дашутін, О.І. Ковнір; Н.В. Панчук); виховання духовно-моральних цінностей (Г.П. Артимонова, А.І. Бойко, І.І. Ткачук); становлення гуманістичних демократичних чеснот (В.І. Астахова; М.Ф. Димитров, Г.В. Онкович; В.П. Коцур; Л.В. Мороз, Б.А. Воронкова; Ю.Ю. Романовська, О.О. Романовський, М.Ф. Степко; В.І. Рябченко); формування світоглядної та соціально-психологічної культури (Л.І. Білик, Т.В. Супрун; М.Ф. Димитров; С.О. Дорогань, В.П. Андрущенко; О.І. Жорнова; О.О. Заболотська; Г.І. Нестеренко, А.К. Похресник).

Однак, проблеми студентської активності, участі в роботі молодіжних організацій та об'єднань на теренах держави, міста та в межах університету, знаходять вираження лише у публікації М.Ф.Димитрова та Г.В.Онкович. Автори висвітлюють діяльність Асоціації майбутніх юристів України, Асоціації КВК м. Миколаєва, Асоціації молодих медиків, Миколаївської обласної ліги молодих підприємців, Миколаївського відділення Асоціації правозахисних організацій студентів України, Центру молодіжних ініціатив «Школа лідерів», Миколаївської спілки молодих аграріїв, Молодіжного об'єднання «Екологічна студентська асоціація», Мистецького центру «Перлини сезону», до якої залучені студенти 17 вищих навчальних закладів міста. Варто зазначити, що участь студентів у роботі даних осередків позначається на організації самоврядування у вищих навчальних закладах та знаходить вираження у таких напрямках роботи як волонтерська, трудова, мистецька, наукова, правозахисна, спортивна, дозвілєва діяльність.

Вважаємо за доцільне вказати й статті, що забезпечують концептуальні засади виховання у вищій школі: І.Д.Бех; С.І.Голошинець; С.О.Дорогань; М.М.Левшин; Л.В.Мороз, Б.А.Воронкова; Н.В.Скотна. Так, у статті І.Б.Бека «Законопростір сучасного виховного процесу» обґрунтовано потребу застосовування до організації сучасного виховного процесу педагогіки духовно значущої дії, що має визначені рівні морально-духовного зростання особистості, власні закони, принципи та вимоги. Зокрема, застосування принципів національної спрямованості, культуровідповідності, гуманізації виховного процесу, цілісності, акмеологічного принципу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, особистісної орієнтації, превентивності, технологізації, безперечно оптимізує виховний процес у різних типах освітніх закладів. Вивчення даної статті дає підстави для визначення її концептуального характеру щодо виховного процесу на різних освітніх ланках. Концептуальний підхід властивий також і матеріалу Н.В.Скотної «Роль освіти в цивілізаційному вихованні молоді», адже автор визначає основні ідеї освітньо-виховного процесу, його принципи, ознаки трансформації. Публікація М.М.Левшина «Проектування особистісно орієнтованих технологій навчання і виховання» відображає практичний блок нової концепції до здійснення навчально-виховного процесу у вищій школі. Представлена модель проектування особистісно орієнтованих технологій навчання і виховання унаочнює застосування задекларованих законів, принципів, рівнів навчально-виховного процесу в роботу вищих навчальних закладів.

На відміну від першої групи авторів, у публікаціях С.І.Голошинець, С.О.Дорогань, Л.В.Мороз і Б.А.Воронкової наводяться міркування з приводу певних ідеологічних підвалин виховання, робочий матеріал для розроблення концептуальних положень організації виховного процесу на гуманіс-

тичних засадах, проте даний факт не зменшує вагомості даних статей. Важливими у прикладному розумінні є матеріали О.Невмержицького та В.Чопея, адже в даних статтях дається інструментарій для здійснення наукових досліджень стану розвитку виховання молоді та обґрунтовуються основні підходи до їх здійснення.

Аналіз публікацій журналу «Вища освіта України» дозволяє зробити висновок: за останні десять років у галузі педагогіки вищої школи здебільшого розглядалися проблеми, що стосуються організації процесу навчання, зокрема впровадження основ Болонського процесу у життєдіяльність вищих навчальних закладів, тоді як аспекти виховання молоді знайшли розгляд у 24 статтях, більшість з яких мали філософське спрямування.

При огляді сучасних періодичних видань, що висвітлюють проблеми вищої освіти, вважаємо за доцільне навести результати здійсненого аналізу 60 журналів «Вища школа» в період з 2001 по 2010 рр.

Вивчення матеріалів даного журналу показало, що лише у двох публікаціях порушується проблема студентського самоврядування: А.В.Васильєв «Сумський державний університет – виз, що динамічно розвивається» та Г.Ф.Пономарьова «Демократизація управління і контролю за вищим навчальним закладом. Обидві статті вміщено до рубрики «Управління виз», їх авторами є ректори Сумського державного університету та Харківського гуманітарно-педагогічного інституту. Матеріали вирізняє практична спрямованість. Їх цінність у визначенні структури студентського самоврядування означених університетів, ролі даного підрозділу в системі управління вищого навчального закладу.

При аналізі статей журналу «Вища школа» науковий інтерес викликали публікації присвячені організації навчально-виховного процесу у вищій школі, зокрема його виховному компоненту: І.О.Вакарчук;

К.М.Левківський, С.В.Степаненко, Н.В.Тимошенко; В.С.Марцин та статті взяті з російської періодики, що вирізняються соціальним звучанням: О.Волкогонова, О.Паніна, О.Малов; Ю.Жуковська.

У публікаціях І.О.Вакарчука; К.М.Левківського, С.В.Степаненка, Н.В.Тимошенко; В.С.Марцина окреслено пріоритетні напрями розвитку вищої школи, серед яких у сфері виховання автори звертають особливу увагу на розвиток демократії, національні цінності та екологічну освіту та виховання молоді.

Аналіз матеріалів журналу «Вища школа» засвідчив: основна увага авторів спрямована на освітній компонент діяльності вищих навчальних закладів, визначення основних тенденцій розвитку вищої освіти, аналіз функціонування різних типів вищих навчальних закладів України в сучасному освітньому просторі з розбором позитивних і негативних прикладів ліцензування, акредитації, тестування.

При аналізі висвітлення проблем студентського самоврядування у вітчизняних періодичних виданнях було досліджено 60 журналів «Шлях освіти» з 1995 по 2010 рр. Здійснений аналіз засвідчив, що у тридцяти п'яти статтях за окреслений період розглядаються проблеми виховання студентської молоді.

Як показало дослідження, значна кількість публікацій присвячена проблемам морального виховання вцілому (В.М.Гриньова, Н.М.Лавриченко, Н.Г.Рожкова, Н.А.Сейко, О.В.Сухомлинська, І.П.Ящук) й таким його напрямом як громадянське та патріотичне виховання (М.Й.Боришевський, В.І.Іванчук, І.Ю.Квасниця, Н.М.Лавриченко, Д.І.Пашенко, С.І.Позняк, О.О.Поликовська, М.П.Рагозін, С.Г.Рябов, О.В.Сухомлинська, І.Г.Тараненко, Руд.Фельхаус, К.І.Чорна). При чому статті, присвячені названим аспектам морального виховання носять теоретико-концептуальний характер: автори визначають сутність поняття «громадянськість», «грома-

дянська культура», «громадянські цінності», розглядають патріотизм як складову громадянської культури особистості. Проте практичне обґрунтування постулатів громадянськості здійснене лише в одній публікації Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності за авторства М.Й.Боришевського, С.Г.Рябова, О.В.Сухомлинської, І.Г.Тараненка, К.І.Чорної. Аналіз засвідчив, що жодна з названих статей не має предметом спеціального дослідження громадянську культуру студента, а отже і проблеми становлення студентського самоврядування, в ході якого здійснюється формування даного феномена, залишаються поза увагою науковців.

Науковий інтерес представляють статті, в яких порушується соціальний аспект виховання студентської молоді: Т.О.Атрощенко; О.В.Безкоровайна; Т.О.Вольфовська; Н.М.Лавриченко; Л.А.Липова; М.Ф.Войцеховський, В.В.Малишев; В.В.Радул; А.В.Степанюк. Дані матеріали містять ґрунтовні теоретичні відомості щодо комунікативної компетентності молоді, аспектів її соціального самоствердження та соціалізації в широкому розумінні.

Значний внесок у теорію виховання роблять статті Г.М.Лактіонової, М.І.Сметанського та О.В.Сухомлинської. Зокрема, у матеріалі О.В.Сухомлинської «Про стан теорії і практики виховання в освітньому просторі України» [2] визначено компоненти кризи освітнього простору: загальна критика освітньої ситуації без пропонування конструктивних шляхів реформування освіти та виховання; визначення змісту освіти без урахування морального потенціалу особистості; протиріччя освітнього простору [18, 2] та окреслено мету виховання. Автор наголошує на необхідності реалізації ідей національного виховання, зокрема громадянського виховання, та подальшого вивчення принципів гуманного виховання, що має бути стрижнем виховної системи Української держави.

За результатами дослідження публікацій журналу можна зробити висновок про велику увагу авторів до особливостей проходження історико-педагогічного процесу на теренах Української держави. Свідченням даної тези є статті М.В.Богуславського; Л.Ц.Ваховського; М.Д.Галіва; Б.В.Года; Н.М.Гупана; М.С.Джонсона; М.Ю.Красовицького; П.В.Матвієнка, С.О.Огієнко; Н.О.Падун; Н.С.Побірченко; О.Я.Савченко; М.І.Слепухова; О.В.Сухомлинської; Є.М.Хрикова, О.А.Адаменко.

Вивчення матеріалів журналу «Шлях освіти» дозволяє зробити висновок про високий рівень наукових досліджень теоретичного характеру, тематикою яких є моральне виховання та його напрями: громадянське та патріотичне виховання; наявність у науково-педагогічній думці значного інтересу до вивчення соціальних процесів у середовищі студентської молоді; наявність історико-педагогічних досліджень, присвячених висвітленню освітніх процесів у XX столітті; відсутність висвітлення проблем студентського самоврядування.

При аналізі періодичних видань увагою були охоплені й 48 номерів журналу «Освіта і управління» 1998–2010 років. Вивчення даних друкованих матеріалів засвідчило, що серед публікацій, присвячених проблемам виховання, домінують статті з питань гуманізації навчально-виховного процесу (Г.О.Балт; М.І.Задорожна; Д.І.Пашенко; Л.Г.Подольак, В.І.Юрченко) та формування ціннісних орієнтацій студентства (З.Ф.Донець, Ю.А.Іщенко, Л.М.Іщенко; Л.П.Морозова; Н.М.Поліщук, М.І.Панченко, І.В.Панченко; В.Г.Постовий; Г.В.Софінська; М.Ю.Чікарьова). Варто зауважити, що названі публікації мають, здебільшого, соціально-філософську спрямованість та містять роздуми авторів щодо оптимізації виховання студентської молоді.

Так, у статті Л.П.Морозової «Конфлікт цінностей молоді в період трансформаційних змін у країні», автор розглядає конфлікти між різними соціальними групами, зміни у соціальному устрої, що зумовлюють маргіналізацію суспільства та як наслідок, ціннісну невизначеність молоді, проблеми з життєвими цілями й особистісним самоствердженням. Дана стаття характеризується констатацією соціальної ситуації без визначення шляхів подолання конфлікту цінностей молоді. Окремі автори (Г.В.Софінська; Н.М.Поліщук, М.І.Панченко, І.В.Панченко) пропонують ціннісні орієнтири для виховання молоді, проте звуження моральних пріоритетів до цінностей християнської моралі, без урахування сучасного розуміння принципів демократії і гуманізму, не дозволяє вважати визначені орієнтири такими, що відповідають потребам національного виховання.

Прикладну цінність для дослідження становлять статті В.П.Горпинюка та І.В.Соколової. Адже у поданих матеріалах йдеться про групове обстоювання колективних норм, гуртову поведінку, співвідношення категорій «Я» і «Ми» та організацію молодіжної активності в умовах вищого навчального закладу. На відміну від публікації В.П.Горпинюка, у матеріалі І.В.Соколової на основі здійсненого автором теоретичного дослідження та експериментальної роботи, подано конкретні науково-практичні узагальнення по роботі зі студентами на рівні академічної групи та включення молоді до роботи студентського самоврядування на рівні закладу освіти.

Узагальнення результатів вивчення журналу «Освіта і управління» дозволяє зробити висновок про те, що попри незначну увагу авторів до проблеми виховання студентської молоді (13 статей за досліджуваний період), прослідковуються наступні конструктивні тенденції: дослідження проблем гуманізації вищої освіти; розгляд аспектів становлення ціннісних орієнтацій студентів; наявність матеріалів

про особливості вияву студентської активності в молодіжному середовищі.

Висновки

У розглянутих працях радянського періоду студентське самоврядування розглядалося у контексті роботи комсомольської організації; питання виховання лідерства у період з 1917 по 1980 рр. не знайшло предметного вивчення, натомість у 80-х роках ХХ століття вивчення проблеми активної життєвої позиції дозволяє стверджувати про увагу науковців до формування лідерських умінь в учнівської та студентської молоді.

Питання виховання студентів у період з 1991 по 2010 рр. вивчалось в аспекті формування духовності молодого покоління; на основі цінностей демократичної культури та використання особистісно орієнтованого підходу, на засадах екологічного виховання, цілісного підходу до виховної системи вищого навчального закладу, проте більшість праць мають теоретичний характер.

Поява публікацій присвячених проблемам студентського самоврядування спостерігається з 1991 по 2010 рр. Однак вони мають здебільшого концептуальний характер або містять схеми діяльності студентського самоврядування вищих навчальних закладів із коментарями до них, але дієвість цих схем авторами не аналізується та рекомендації щодо впровадження студентського самоврядування у систему вищої освіти України не наводяться.

У статтях, присвячених проблемам вищої освіти у період з 2000 по 2010 рр. основну увагу науковців було прикуто до проблем організації навчального процесу на засадах Болонської декларації. Втім наявність значної кількості досліджень, де висвітлюються освітні процеси у ХХ столітті з історико-педагогічних позицій, дозволяє отримати цілісне уявлення про соціально-педагогічне середовище, в якому розвивається студентське самоврядування.

Література

1. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2003. – 193 с.
2. Сухомлинська О. Про стан теорії і практики виховання в освітньому просторі України // Шлях освіти. – 1998. – №3. – С. 2–5.
3. Чорна К.І. Комунарска ідея скликає друзів // Радянська школа. – 1988. – №7. – С. 45–53.
4. Яцина О.Г. Діти хочуть жити по-новому // Радянська школа. – 1988. – №12. – С. 3–8.

АННОТАЦІЯ

Трибулькевич Е.Г. Исследование проблемы студенческого самоуправления по публикациям в украинских периодических изданиях // Биоресурсы и природопользование. – 2014. – 6, №5–6. – С. 162–169.

Осуществлен анализ исследования проблемы студенческого самоуправления в украинских журналах «Вища освіта України», «Вища школа», «Освіта і управління», «Рідна школа», «Шлях освіти» в период с 1917 по 2010 гг.

SUMMARY

K. Tribulkevich. Study of the problem of student government in Ukrainian periodicals // Biological Resources and Nature Managment. – 2014. – 6, №5–6. – P. 162–169.

The analysis of the study of the problem of student government in the Ukrainian magazine "Visha Osvita Ukraini", "Visha schola", "Osvita i upravlinnya", "Ridna schola", "Shliakh osviti" in the period from 1917 to 2010.